

УДК 373. 5. 016: 070. 1

Василь Шуляр,
ORCID iD 0000-0001-8643-0105
доктор педагогічних наук,
доцент, професор кафедри теорії
й методики мовно-літературної
та художньо-естетичної освіти,
директор Миколаївського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна
vasyl.shuliar@moipro.mk.ua

ВІД МЕДІАОСВІТИ ДО МЕДІАКУЛЬТУРИ: ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ НООПРОСТІР ДЛЯ ЧИТАЧІВ

(спільний проєкт освіти й культури: стратегії і тактики)

Автор статті представив модель співпраці медіапедагогів і бібліотекарів у системі медіаосвіти. Розкрив особливості побудови освітньо-культурологічного ноопростору для суб'єктів освіти й культури. Вибудував дійову модель відносин між освітніми та бібліотечними закладами, читачами, науковими, громадськими організаціями, спілками тощо, які б створили освітньо-культурологічний ноопростір для задоволення потреб кожного в саморозвитку. Репрезентовано засоби, що допоможуть сформувати медіакомпетентних суб'єктів освітнього процесу. Запропоновано моделі філософії медіаосвіти взагалі та медіазаняття зокрема, їхні складові, що впливатимуть у сукупності на формування Людини медіакультури. Для реалізації означеного вибудовано сучасну стратегію ноосферно-екологічну. Визначено стратегію, які сприяють створенню моделі нообібліотечного закладу. Ноосферно-екологічна стратегія забезпечує появу мудрих осіб, які здатні жити і діяти в гармонії з біосферою.

Розроблення проєкту для освітніх і бібліотечних закладів урахує розуміння трьох видів освіти: формальна (у закладах середньої та вищої освіти, набуття другої освіти), неформальна (розвиток системи курсів підвищення кваліфікації), інформальна (різноманітне, економічне й позаекономічне стимулювання кожної людини до саморозвитку й самоосвіти впродовж життя). Автор вибудував низку концептів освітньо-культурологічного ноопростору для Миколаївської науково-педагогічної бібліотеки, що враховує глобальні цивілізаційні норми, характеристики, ідеї.

Запропоновані форми співпраці суб'єктів освіти й нообібліотеки представлено низкою моделей, що узгоджуються із напрямками роботи, концептами нообібліотеки, інформальною освітою, зорієнтовані на акметраєкторію користувача нообібліотеки за його рівнями, із проєкцією на отримання очікуваних (планованих результатів).

Автор акцентує увагу на тому, що співпраця закладів освіти й бібліотеки спрямована на формування читацької компетентності учнівської молоді (і не тільки) в системі літературної освіти через використання різноформатних медіатекстів і медіазасобів. Для цього зацікавленим читачам запропоновано моделі «Філософія медіаосвіти і медіазаняття суб'єктів педагогічного процесу» та технологічну картку/модель медіазаняття. У статті зроблено акцент на тому, що основою кожного заняття є медіатекст,

набір або система медіакомпетенцій, вибудова ціннісного простору медіаспоживача, набуття ним медіадосвіду, щоб у результаті мати сформовану Я-особистість – Людину інформаційної медіакультури.

Ключові слова: *інформаційна культура; людина медіакультури; медіавсеобуч; медіазаняття; медіаосвіта; медіапедагог, медіатекст; нообібліотека; нооосвіта; ноопідхід; ноосфера; освітньо-культурологічний ноопростір.*

© Шуляр В. І., 2020

Потреби сучасного читача XXI століття вимагають адекватних дій від науково-педагогічних працівників узагалі та бібліотечних зокрема. Ці дії викликані потребою користувачів бібліотечних установ у рівному доступі до інформаційних ресурсів, удосконаленні цифрового контенту, створенні безпечного середовища для одержання об'єктивної й вірогідної інформації, розвитку себе як Людини Культури.

Мета статті: представити модель співпраці медіапедагогів і бібліотекарів у системі медіаосвіти, розкривши досвід спільної проєктної співпраці освіти й культури.

Відповідно до зазначеного вище маємо зреалізувати такі **завдання:** вибудувати дійову модель відносин між освітніми й бібліотечними закладами, читачами, науковими, громадськими організаціями, спілками тощо, які б створили освітньо-культурологічний ноопростір для задоволення потреб кожного в саморозвитку, а також репрезентувати засоби, що допоможуть сформуванню медіакомпетентних суб'єктів освітнього процесу, запропонувати моделі філософії медіаосвіти взагалі та медіазаняття зокрема, їхні складові, що впливатимуть у сукупності на формування Людини медіакультури.

Формування медійної культури суб'єктів освіти й культури стало предметом вивчення ученими, науковцями і практиками. Напрямок медіакультури особистості з позицій соціально-психологічного підходу ґрунтовно описано в дослідженнях вітчизняних учених О. Т. Баришпольця, Л. А. Найдьонової, Г. В. Мироненко, О. Є. Голубевої, В. В. Різуна (Медіакультура особистості: соціально-психологічний

досвід: навчальний посібник, 2010). Основні теорії медіаосвіти, загальні поняття про медіа, його види та впливи представлені в працях науковців В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, В. В. Різуна (Медіаосвіта та медіаграмотність, 2012), медіаосвіту (медіаграмотність) в системі післядипломної педагогічної освіти висвітлено в низці публікацій (Медіаосвіта (медіаграмотність), 2011; Медіаосвіта та медіаграмотність, 2012; Інформаційно-освітнє середовище сучасного закладу післядипломної педагогічної освіти, 2020). Проблеми медіапсихології та психологічні механізми впливу медіа на психіку дитини описано в підручнику Л. А. Найдьонової (Найдьонова Л. А., 2015). Практико орієнтована медіаосвіта представлена збіркою авторських уроків, де виокремлено в розділі 4 бібліотечну грамотність із поданням моделей уроків, що пов'язані з книгою, за співавторства Г. Дегтярьової, О. Білик, О. Кукленко (Практична медіаосвіта: авторські уроки, 2013).

Проблему взаємодії різних установ, зокрема закладу освіти й бібліотеки щодо формування медіакомпетентних суб'єктів освітнього процесу та співпраці медіапедагогів і бібліотекарів у системі медіаосвіти з використанням сучасних засобів навчання розкрито недостатньо. На наш погляд, важливо створити таке освітньо-культурологічне середовище, яке допоможе кожному вибудувати власну акметраєкторію розвитку як Людини Культури впродовж усього життя. Такий вершинний (акме) розвиток має здійснюватися незалежно від професійної, національної, конфесійної, політичної, соціальної належності, особистісної орієнтації, віку, статусу, стану тощо.

Ноопідхід (за В. Вернадським) розу-

міємо як мудру, розумну співпрацю, організацію діяльності закладу таким чином, щоб кожний користувач відчував себе комфортно і, не заважаючи один одному і закладові, міг розвиватися, співіснувати з іншими незалежно від своїх поглядів, уподобань, досвіду, віку, статусу, мети і завдань. Ноо-стратегія допоможе кожному знайти самого себе, зрозуміти для себе сутнісне й необхідне, щоб розвиватися впродовж життя.

Освітньо-культурологічний ноопростір розглядаємо як форму освітньої діяльності зацікавлених суб'єктів/об'єктів, які в процесі мудрої співпраці/ взаємодії змінюють один одного і зміст освіти, методи взаємодії з бібліотечним середовищем, ефективно впливаючи один на одного через надання та споживання якісної послуги. Специфіка визначеного диктує зміну функцій науково-педагогічної бібліотеки від накопичення та формування фонду інформаційних ресурсів, збереження, оброблення, інформування до ноорганізації іміджево-маркетингової, підтримувально-компенсувальної діяльності всіх учасників освітньо-культурологічного процесу для становлення Людини-Культури. Щоб реалізувати означене, маємо визначити сучасну стратегію та вибудувати стратегію, які б сприяли створенню моделі нообібліотечного закладу для співпраці із закладами освіти. Такою стратегією може бути ноосферно-екологічна, що забезпечить появу мудрих осіб, які здатні жити і діяти в гармонії з біосферою.

Новим і суттєвим для розроблення моделі освітніх та нообібліотечних закладів має стати розуміння трьох видів освіти: формальної (освіта в закладах середньої та вищої освіти, набуття другої освіти), неформальної (розвиток системи курсів підвищення кваліфікації), інформальної (різноманітне, економічне й позаекономічне стимулювання кожної людини до саморозвитку й самоосвіти впродовж життя).

Інформальна освіта в системі діяльності закладів освіти й науково-педагогічної бібліотеки за ноосферною стратегією є малодослідженою і не розробленою. Вона

є гнучкою, спрямована на задоволення потреб користувачів якісним медіапродуктом.

Інформальну освіту розуміємо як самоспрямувальне освоєння кожним соціально-культурного досвіду людства поза рамками організованого процесу в межах освітнього процесу. Така інформальна освіта може бути зреалізована під час будь-якого комунікативного дійства: неформального спілкування, у групі, об'єднаннях (формальних/неформальних), за участі освітньо-культурологічних об'єднань, спілок, організацій тощо із залученням різних видів медіа та медіатекстів.

Концептами освітньо-культурологічного ноопростору Миколаївської науково-педагогічної бібліотеки є глобальні цивілізаційні норми, характеристики, ідеї:

- ідея свободи вибору;
- ідея самодостатності й непересічності;
- ідея самоідентичності;
- ідея толерантності й терпимості;
- ідея різноманіття у своєрідності;
- ідея гнучкості й полілогічності;
- ідея конфіденційної адресної супервізії (допомоги);
- ідея взаємодії і взаємозбагачення;
- ідея визнання індивідуальності;
- ідея розвитку впродовж життя;
- ідея критичної солідарності й самокритики;
- ідея унікальності й неповторності кожного.

Сповідування ідей під час організації і проведення того чи іншого комунікативного дійства сприяє рухові кожного своєю акметраекторією ноосферного розвитку. Маршрут руху: від медіаінформаційної грамотності до переходу на рівень медіаінформаційної культури як способу збереження й накопичення культурних цінностей суспільства, його культурологічного досвіду й культурних норм свого народу та інших народів, націй, релігійних віросповідань тощо. Вершинним у цьому русі на випередження є досягнення найвищого рівня – медіаінформаційного світогляду Людини Культури, яка керується впродовж

життя як вітчизняними, так і глобальними цивілізаційними нормами, характеристиками, ідеями.

У процесі освітньо-культурологічної діяльності бібліотеки через медіапродукти суб'єкти співпраці відштовхуються від медіаосвітнього рівня споживачів (користувачів, читачів) як первісно закладеного інтелектуального ресурсу. Потім медіаосвітній рівень актуалізується під час руху своєю акметракторією через сповідування норм цивілізаційної співпраці щодо набуття медіаінформаційної грамотності. Як результат, це забезпечує кожному набуття цивілізаційно-культурного досвіду, щоб досягти медіаінформаційної культури та вийти на свій рівень медіаінформаційного світогляду Людини Культури. Форми співпраці споживачів медійних продуктів у середовищі науково-педагогічної бібліотеки миколаївськими співробітниками та їхніми партнерами здійснюється в ім'я Людини-Читача, Людини Культури.

Форми співпраці суб'єктів закладів освіти й нообібліотеки представлено в моделі (рис. 1). Вони узгоджуються з напрямками роботи, концептами нообібліотеки, інформальною освітою та зорієнтовані на акметракторію користувача нообібліотеки за його рівнями, із проєкцією на отримання очікуваних (планованих) результатів.

Подасмо їхню стислу характеристику, вивчивши досвід науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва (директори: Т. Роскіна – до 2017 р., К. Картузов – із 2017 р.).

Соціокультурна діяльність містить:

Літературно-філософський клуб «Позиція».

Мета – об'єднати людей, які постійно здатні до креативного мислення, охочі обговорювати питання творчості, самореалізації особистості у філософському контексті.

Літературний клуб «Альтернатива».

Молодіжний літературний клуб

об'єднує любителів літератури, талановиту та творчу молодь, які ставлять собі за мету популяризувати читання як вид дозвілля.

Народний університет українознавства ім. Г. С. Сковороди.

Мета філії – благодійна, просвітницька діяльність, духовно-моральне виховання, формування громадянського суспільства й національної свідомості, виховання українських патріотів із активною громадянською позицією, які готові брати безпосередню участь у забезпеченні подальшого поглиблення національно-демократичних перетворень в Україні.

Університет третього віку.

Метою створення «Університету третього віку» на Миколаївщині є: адаптація старшого покоління до сучасного суспільного життя; підтримка фізичного та інтелектуального здоров'я, сприяння зайнятості та об'єднання, розширення світогляду, підвищення якості життя літніх людей; організація такої діяльності, що створює умови для спілкування, самореалізації та активної участі в житті.

Студія «Подіум».

Мета – несподівано розкрити потенціал особистості, показати унікальність людини (педагог-поет, педагог-художник, педагог-музикант, педагог-філософ ...) та зробити її відомою в місті.

Видавнича діяльність.

Глаголь добро: суспільно-гуманітарний альманах.

Автори – відомі у своїх галузях люди, новатори й ентузіасти, провідні науковці та педагоги, знані літератори і краєзнавці, ініціативні й небайдужі миколаївці з активною громадянською позицією, яким є що сказати, є чим поділитися (виходить із 2011 року).

Інформаційний бюлетень «Освітнин».

Інформування про можливості науково-педагогічної бібліотеки освітян міста, обговорення з керівниками закладів освіти проблем життєдіяльності шкільних бібліотек (виходить із 1999 року).

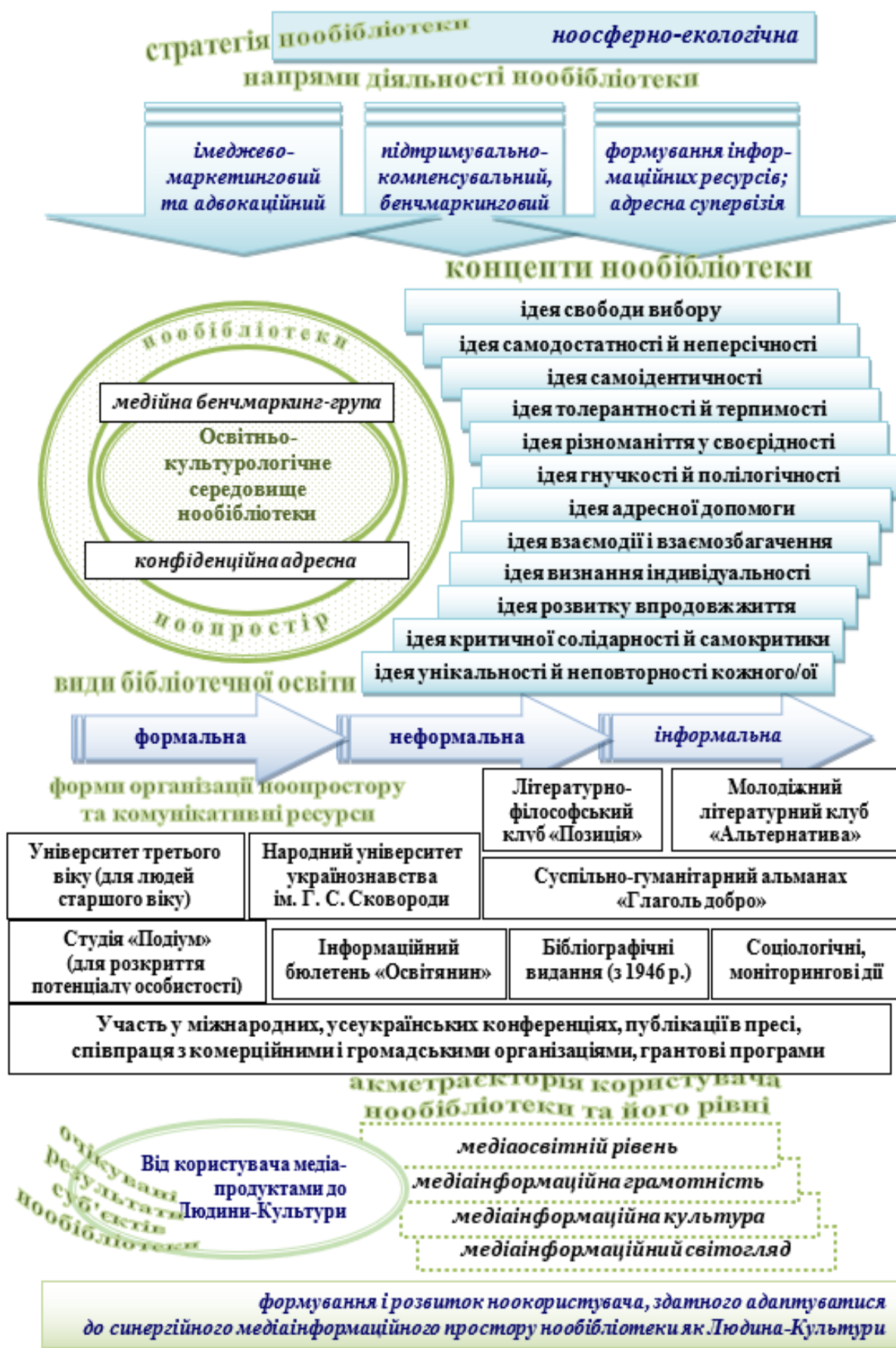


Рис. 1. Модель науково-педагогічної нообібліотеки

Джерело: складено автором самостійно

Бібліографічні видання.

Мета: оперативне надання бібліографічної інформації на запит користувача.

Видання готують для педагогічних працівників із метою вдосконалення організації освітнього процесу (виходять із 1946 року).

Аналітична діяльність.

Соціологічні дослідження: «Оценка удовлетворенности работой школьных библиотек учащимися и преподавателями николаевских школ», «Какой должна быть современная библиотека учебного заведения?» (спільно з Центром із вивчення громадської думки «Наваль-Експерт»).

Моніторингові дії: виявлення, вивчення тенденцій розвитку шкільних бібліотек (оновлення фондів, наявність комп'ютерної техніки та інтернету), проведення щорічного анкетування шкільних бібліотекарів із подальшою підготовкою інформації для керівних органів освіти.

Маркетингова, адвокаційна, фандрайзингова діяльність.

Виступи на міжнародних та всеукраїнських конференціях, публікації у пресі, співпраця з комерційними і громадськими організаціями, участь у грантових програмах із метою лобювання інтересів користувачів бібліотек та покращення якості бібліотечних послуг.

Для реалізації означеного при науково-педагогічній бібліотеці утворено *медійну бенчмаркінг-групу*. Цільове спрямування – вивчення досвіду колег, його поширення, адаптування до нових стратегій роботи з медіа-культурологічними текстами, щоб сформувані медійно-культурологічну компетентність користувачів, бібліотечних і педагогічних працівників.

Результат медійної бенчмаркінг-групи – поширення серед колег розроблених медіапланерів (програмно-тематичних планів, програм, моделей методик і технологій) щодо організації роботи бібліотеки, опрацювання медіа-культурологічних текстів учнями різного віку (початкова, основна та старша школи), користувачами науково-педагогічної бібліотеки різних вікових

груп, професійно-фахових, культурних інтересів тощо в середовищі закладу або/ї віртуальному форматі. Напрацьовані медіа-планувальні засоби і створені медіапродукти мають забезпечити якісну бібліотечну й інформаційну послугу для її користувачів.

Допомогою зацікавленим суб'єктам (споживачам, користувачам, читачам) опрацьовувати медіакультурологічні тексти слугує відкрита нами *адресна супервізія*. Вона передбачає надання професійно-фахової допомоги бібліотечному або/ї педагогічному працівникові/закладу освіти, а також сприяє співпраці користувачів із бібліотечними/педагогічними працівниками, долати складнощі в роботі з медіакультурологічними текстами. Це може здійснюватися в таких різних режимах, як: он-лайн, скайп, зум, контактспілкування, електронні дописування й інші форми інтернет-зв'язку з повним забезпеченням конфіденційності.

Описане вище представлено моделлю, яка подана на рисунку 1. Ця модель допомагає візуалізувати процес творення ноопростору в науково-педагогічній бібліотеці для різних суб'єктів за участі зацікавлених партнерів бібліотеки. Медіаінформаційний потенціал бібліотеки взагалі й кожного її суб'єкта є тим інтелектуальним комунікативним ресурсом, який дозволяє кожному максимально й ефективно адаптуватися до синергетично насиченого інформаційного простору. Завдання бібліотеки – не наповнити своїх споживачів інформацією про будь-що, а пробудити бажання обмінятися досвідом, збагатити одне одного, допомогти адаптуватися до викликів суспільства, неоднозначної інформації. Тоді споживач буде здатним по-своєму використати/трансформувати канали постачання цієї інформації соціальним середовищем для задоволення своїх потреб. Така тактика дій спрямована на реалізацію себе як Я-особистості, Людини Культури незалежно від віку та соціального стану.

Тому сучасна нообібліотечна установа має виживати, конкурувати, тобто займатися такою іміджево-маркетинговою

діяльністю, щоб мати того читача, який надаватиме перевагу власне цій установі. Не менш важливим у цій діяльності є продемонструвати читачам переваги в користуванні «живою» книгою, паперовим носієм, а не тільки захоплюватися електронною книгою чи/і аудіоваріантом, спілкуватися не тільки віртуально, а в реальному часі, під час зустрічей наживо.

Формування читацької компетентності в системі літературної освіти з використанням медіатекстів зростає і є на часі. Ця проблема важлива для суб'єктів літературної освіти: учителя літератури (педагогічних працівників, фахівців із різних навчальних предметів), учнів-читачів, працівників бібліотечних закладів, батьків та ін. Загострення ситуації щодо формування «нації, яка не читає» є реальністю, але,

на наш погляд, не катастрофою. Важливо адекватно діяти кожному щодо тих обставин, які сильніші за нас. Відмовитися від комп'ютерних технологій, інтернет- і медіазасобів тощо сьогодні було б не доречним. Протидіяти прогресові, який забезпечує мобільність в одержанні інформації, потреби немає. Важливо в цій ситуації виявити мудрість і відібрати такі медійні тексти для шкільного курсу вивчення літератури, які б відповідали ноотехнологізації, а дії вчителів та інших суб'єктів педагогічного процесу узгоджувалися з використанням ноометодики.

Із цією метою пропонуємо зацікавленим читачам модель «Філософія медіаосвіти суб'єктів педагогічного процесу» (рис. 2).



Рис. 2. Філософія медіаосвіти суб'єктів педагогічного процесу: пізнання/забезпечення співпраці суб'єктів та просторові складові конструювання моделі медіа- й ноосвітнього середовища

Джерело: складено автором самостійно

Філософія медіаосвіти взагалі й медіазаняття зокрема для суб'єктів педагогічного процесу – медіацентрична стратегія і тактика пізнання/ збагачення людини та просторові складові для конструювання моделі сучасного уроку/заняття (рис. 3). Вона передбачає розроблення технологічних моделей, де основою кожного заняття є медіатекст, набір або система медіакомпе-

тенцій, вибудовування ціннісного простору медіаспоживача, набуття ним медіадосвіду, щоб на виході ми мали сформовану Я-особистість – Людину інформаційної медіакультури (Інформаційно-освітнє середовище сучасного закладу післядипломної педагогічної освіти / Н. А. Махровська, Г. С. Погромська, М. В. Запорожченко, 2020; 7; с. 10–12).

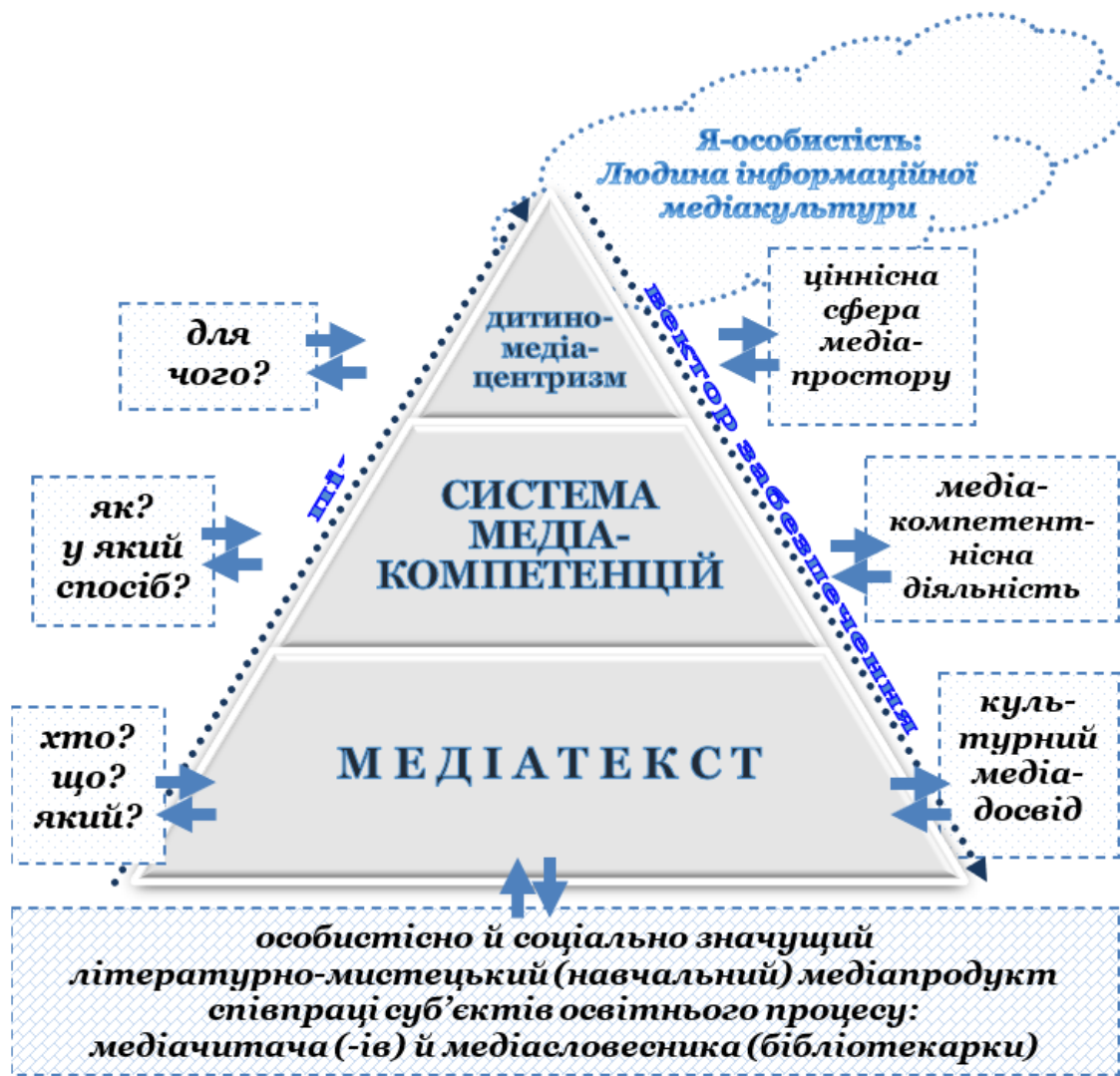


Рис. 3. Медіацентрична стратегія й тактика пізнання/забезпечення співпраці суб'єктів та просторові складові конструювання моделі медіазаняття

Джерело: складено автором самостійно

Ноосвіта, на наш погляд, – це освіта, що озброюватиме кожного мудрими методами та засобами для формування ноосупільства, суспільства мудрих громадян, які продукуватимуть один для одного екобезпечні продукти, не руйнуючи при-

роду людини і біосферу. Важливо вибудувати такий набір медіатекстів, який би без ризику допоміг кожному від людини праці (homo ergaster) пройти якнайшвидше шлях «людини вмілої» (homo habilis) та «людини розумної» (homo sapiens) до «людини,

яка спільно діє» (*homo sinergiosus*), щоб у XXI столітті стати «ЛЮДИНОЮ ДУХОВНОЮ» (*homo spiritus*). І це можливо! Це той шанс, яким ми маємо скористатися.

У системі літературної освіти пропонуємо дозвано та з дотриманням санітарно-гігієнічних вимог використовувати сучасні медіатексти: анімаційні фільми (наприклад, «Фантастичні летючі книги містера Морріса Лессмора»), *кінофільми та телевізійні передачі* («Книжковий кошук», «Як ми говоримо», «Говори українською» тощо), *відеоролики* (про книги і читання взагалі та творчість письменників зокрема), *світлини, ілюстрації про життя читачів, створення книг, розвиток літератури; інтернет-сайти літературно-мистецьких організацій, письменників, читацьких спільнот і самих читачів; рекламні проєкти* («Книга творить людину» – за проєктом слоган Святослава Вакарчука і рок-групи «Океан Ельзи», російський продукт «Займися читанням» тощо); *залучення зацікавлених читачів до створення власних літературно-мистецьких продуктів із використанням можливостей мережі «Інтернет»* (інтернет-щоденники читачів; фанфіки тощо).

Осучаснюючи читацьке життя школярів, забезпечуючи розумно їх від віртуальних ризиків медіазасобів, організовуючи довірливе спілкування й заохочення до читання та творення власних текстів сучасними засобами, підкреслюючи вічність паперового винаходу «книги/часопису/журналу/ газети», розумно й дозвано послуговуючись ними у своєму повсякденному та професійному житті, можемо сподіватися на появу *homo spiritus* – ЛЮДИНИ ДУХОВНОЇ в українському, ширше – європейському просторі.

Напрацьовані медіапродукти:

1) Від медіаграмотності до медіакультури : бібліографічний покажчик / Упор. : Л. В. Шутяк, Г. М. Гич. – Миколаїв : ОППО, 2016. – 44 с.

2) Від медіаграмотності до медіакультури : навчально-методичний комплект медіазанять / Наук. редактор В. І. Шуляр. –

Миколаїв : ОППО, 2016. – 68 с.

3) Від медіаграмотності до медіакультури : стратегії, проблеми, перспективи // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Миколаїв, 27 квітня 2016 року). – Миколаїв : ОППО, 2016. – 124 с.

4) Інформаційні матеріали про впровадження медіаосвіти під час проведення курсів підвищення кваліфікації в Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти / Упоряд. : В. І. Шуляр,

В. В. Стойкова, Т. В. Бундюченко. – Миколаїв : ОППО, 2019. – 68 с.

5) Матеріали про науковий та практичний досвід упровадження медіаосвіти в інформаційно-освітній простір Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти / Упоряд. : В. І. Шуляр, В. В. Стойкова, Т. В. Бундюченко. – Миколаїв : ОППО, 2019. – 104 с.

6) Медіаосвіта Миколаївщини : від експерименту до практики. Частина I : навчально-методичний посібник / Упор. Т. Крячко ; за науковою редакцією В. Шуляра. – Миколаїв : ОППО, 2016. – 88 с.

7) Медіаосвіта Миколаївщини : від експерименту до практики. Частина II : навчально-методичний посібник / Упор. Т. Крячко ; за науковою редакцією В. Шуляра. – Миколаїв : ОППО, 2016. – 100 с.

8) Медіаосвіта Миколаївщини : від експерименту до практики. Частина III : навчально-методичний посібник / Упор. Т. Крячко ; за науковою редакцією В. Шуляра. – Миколаїв : ОППО, 2016. – 64 с.

9) Національний медіаосвітній глосарій / Укл. : Г. В. Онкович, В. Я. Карачун, Ю. Г. Карачун. – Миколаїв : ОППО, 2016. – 120 с.

10) Запорожченко М. В. Медіакультура та цифрова безпека учасників освітнього процесу : результати онлайн-опитування педагогічних працівників Миколаївської області / М. В. Запорожченко // Збірник статей VIII Міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту». – Київ : Центр Віль-

ної Преси, Академія української преси, 2020. – С. 408–416.

11) Інформаційно-освітнє середовище сучасного закладу післядипломної

педагогічної освіти / Н. А. Махровська, Г. С. Погромська, М. В. Запорожченко. – Миколаїв, 2020. – 42 с.



Учасники проєкту: Шуляр Василь Іванович, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти, директор МОППО, заслужений учитель України – науковий керівник, автор ідеї, укладач низки матеріалів (список подаємо далі). Роскіна Тетяна Іванівна, директор Науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва – автор ідеї, укладач (до 2017 р.). Картузов Костянтин Миколайович, заступник директора Науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва – автор ідеї, укладач (директор із 2017 р.).

Автори-укладачі, розробники навчальних моделей медіазанять від закладів освіти: Акімова Алла Петрівна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 43 ім. К. Ф. Ольшанського; Алабушева Ірина Іванівна, заступник директора з НВР Миколаївської спеціалізованої І–ІІІ ступенів школи № 22 з поглибленим вивченням англійської мови з 1 класу; Бондаренко Маргарита Григорівна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 1

ім. О. Ольжича; Борисовець Оксана Вікторівна, заступник директора з НВР Миколаївського юридичного ліцею; Денисенко Оксана Миколаївна, заступник директора з НВР Миколаївського муніципального колегіуму ім. В. Д. Чайки; Дзьоба Наталія Володимирівна, заступник директора з НВР Миколаївського економічного ліцею № 1; Жендубаєва Лариса Сергіївна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 56; Іванова Вікторія Юріївна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 51; Козловська Ольга Вікторівна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 42; Минькович Юлія Олегівна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 24; Москаленко Алла Олександрівна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 7; Нікуліна Тетяна Іванівна, заступник директора з НВР Миколаївської гімназії № 2; Оксеньчук Наталія Валеріївна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 50; Пеліновська Марина Петрівна, заступник директора з НВР

Миколаївської ЗОШ I–III ступенів № 46; Потапенко Ірина Олександрівна, заступник директора з НВР Миколаївського економічного ліцею № 2; Ревединська Оксана Вікторівна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ I–III ступенів № 39; Сідень Ірина Олександрівна, заступник директора з НВР Першої української гімназії ім. М. Аркаса; Цимбал Олена Миколаївна, заступник директора з НВР Миколаївської ЗОШ I–III ступенів № 28 Миколаївської міської ради; Крячко Тетяна Павлівна, старший викладач кафедри психології, педагогіки та менеджменту освіти МОШПО.

Учасники проєкту й автори-розробники від бібліотечних закладів міста Миколаєва: Центральна бібліотека ім. М. Л. Кропивницького (Петренко Світлана Анатоліївна, Некіпелова Олена Миколаївна, Пономаренко Світлана Василівна); Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. Лягіна (Жайворонок Тетяна Анатоліївна, Щука Наталія Володимирівна), Центральна бібліотека для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка (Гречко Галина Степанівна, Базіленко Ірина Іркенівна).

Отже, основними аспектами формування Людини інформаційної медіакультури читачів є: розуміння ролі інформації в житті суспільства; знання інформаційних ресурсів і готовність до сприйняття інформації; вміння ефективно здійснювати пошук та вибирати інформацію з різних джерел; здатність до аналітичного перероблення, використання та створення нової інформації; ефективно вибудовувати партнерські моделі співпраці між різними суб'єктами, закладами освіти й культури, державними установами, теле/радіокомпаніями, громадськими організаціями тощо в

ім'я компетентного Читача та забезпечення його від медійних викликів і ризиків або вироблення здатності їх помічати/розрізняти/виявляти/грамотно реагувати/адекватно застосовувати та використовувати в житті або/і професійній діяльності.

Формування ЛЮДИНИ МЕДІАКУЛЬТУРИ містить «здатність ... осмислювати й застосовувати інформаційну картину світу як систему символів і знаків, прямих і зворотних зв'язків, вільно орієнтуватися в інформаційному суспільстві й адаптуватися в ньому» (за Л. Черніковою).

Визначено такі імперативи співпраці суб'єктів медіаосвіти:

1. Компетентність учня-читача цілком залежить від компетентності його вчителя та бібліотекаря.

2. Компетентність учителя й бібліотекаря зростає саме в процесі використання досягнень науки.

3. Професійне самовдосконалення є нашим внеском у педагогічно-бібліотечну науку.

4. Освіта через передачу інформації, її розуміння, сприйняття та засвоєння суб'єктами – один із основних способів передачі культури і розвитку цивілізації.

Проблема формування медіакомпетентності суб'єктів освітнього процесу – одна з перспективних. Медіаосвіта передбачена як стратегічна лінія в Концепції «Нова українська школа» та державних стандартах початкової і базової середньої освіти. Предметом подальшої розвідки може бути модель і технологія підготовки, побудови та проведення медіазанять узагалі та реалізація медіакомпонента в системі літературної освіти школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Від медіаграмотності до медіакультури : навчально-методичний комплекс практичної медіаосвіти суб'єктів педагогічного процесу в мультимедійному середовищі в 5 частинах / Наук. ред.-упор. В. І. Шуляр. – Миколаїв : ОШПО, 2015.

2. Інформаційно-освітнє середовище сучасного закладу післядипломної педагогічної освіти / Н. А. Махровська, Г. С. Погромська, М. В. Запорожченко. – Миколаїв, 2020. – 42 с.

3. Медіакультура особистості : бібліографічний покажчик / Упоряд. Л. В. Шутяк. – Миколаїв : НПБ м. Миколаєва, 2011. – 20 с.

4. Медіакультура особистості : соціально-психологічний досвід : навчальний посібник / О. Т. Баришполець, Л. А. Найдьонова, Г. В. Мироненко, О. Є. Голубева, В. В. Різун та ін. ; за ред. Л. А. Найдьонової, О. Т. Баришпольця. – К. : Міленіум, 2010. – 440 с.
5. Медіаосвіта (медіаграмотність) : навч. програма. – Київ, 2011. – 96 с.
6. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / Ред.-упор. : В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за науковою редакцією В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
7. Медіаосвіта : стратегія й тактика співпраці медіапедагогів і бібліотекарів // Науковий та практичний досвід упровадження медіаосвіти в інформаційно-освітній простір Миколаївщини : збірник науково-практичних матеріалів / Упор. : В. І. Шуляр, В. В. Стойкова, Т. В. Бундюченко ; рец. : Л. А. Найдьонова, Т. В. Гриненко. – Миколаїв : ОППО, 2019. – С. 6–12.
8. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія : основи рефлексивного підходу : підручник / Л. А. Найдьонова ; НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. – Вид. друге, стер. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2015. – 244 с.
9. Практична медіаосвіта : авторські уроки. Збірка / Ред.-упор. : В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за науковою редакцією : В. В. Різун, В. В. Літостанського. – Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. – 447 с.
10. Шуляр В. І. Електронний конструктор у планувальній діяльності суб'єктів едукативного процесу : науково-методичний посібник / В. І. Шуляр. – Миколаїв : ОППО, 2013. – 240 с.
11. Шуляр В. І. Медіаосвіта : стратегія й тактика співпраці медіапедагогів і бібліотекарів / В. І. Шуляр // Збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність : міжнародний досвід та українські перспективи». – Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. – С. – 331–336 с.
12. Шуляр В. І. Учитель Василь Сухомлинський : уроки на завтра (від школи Василя Сухомлинського до Нової української школи) : практико-орієнтована монографія / В. І. Шуляр. – Миколаїв : ОППО, 2018. – 184 с.

**ОТ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ К МЕДИАКУЛЬТУРЕ:
ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЕ
НООПРОСТРАНСТВО ДЛЯ ЧИТАТЕЛЕЙ**

(общий проект образования и культуры: стратегии и тактики)

Шуляр Василь,
*доктор педагогических наук,
доцент, профессор кафедры теории
и методики языково-литературного
и художественно-эстетического образования,
директор Николаевского областного института
последипломного педагогического образования
ул. Адмиральская, 4-а, 54001, г. Николаев, Украина
vasyl.shuliar@moipro.mk.ua*

Автор статті представив модель співпраці медіапедагогів і бібліотекарів в системі медіаосвіти. Розкрив особливості побудови освітньо-культурологічного простору для суб'єктів освіти та культури. Побудував дійсню модель відносин між освітніми та бібліотечними установами, читачами, науковими, громадськими організаціями, союзами та іншими організаціями, які б створили освітньо-культурологічний простір.

опространство для удовлетворения потребностей каждого в саморазвитии. Репрезентированы средства, которые помогут сформировать медиакомпетентных субъектов образовательного процесса. Предложены модели философии медиаобразования вообще и медиазанятия в частности, их составляющие, которые будут влиять в совокупности на формирование Человека медиакультуры. Для реализации названного выстроена современная стратегия – ноосферно-экологическая. Определены стратегемы, которые способствуют созданию модели нообиблического учреждения. Ноосферно-экологическая стратегия обеспечивает появление мудрых личностей, которые способны жить и действовать в гармонии с биосферой.

Разработка проекта образовательных и библиотечных заведений учитывает понимание трёх видов образования: формальное (в заведениях среднего и высшего образования, приобретения другого образования), неформальное (развитие системы курсов повышения квалификации), информальное (разнообразное, экономическое и внеэкономическое стимулирование каждого человека к саморазвитию и самообразованию на протяжении жизни). Автор выстроил ряд концептов образовательно-культурологического ноопространства для Николаевской научно-педагогической библиотеки, что учитывает глобальные цивилизационные нормы, характеристики, идеи.

Предложенные формы сотрудничества субъектов образования и нообиблической представлены рядом моделей, которые согласовываются с направлениями работы, концептами нообиблической, информальным образованием, сориентированы на акметраекторию пользователя нообиблической по его уровням, с проекцией на достижение ожидаемых (планированных результатов).

Автор акцентирует внимание на том, что сотрудничество учреждений образования и библиотеки направлены на формирование читательской компетентности ученической молодёжи (и не только) в системе литературного образования путём использования разноформатных медиатекстов и медиасредств. Для этого заинтересованным читателям предложена модель «Философия медиаобразования и медиазанятия субъектов педагогического процесса» и технологическая карта/модель медиазанятия. В статье сделан акцент на том, что основой каждого занятия является медиатекст, набор или система медиакомпетентностей, построение ценностного пространства медиапользователя, приобретение им медиаопыта, чтобы в результате иметь сформированную Я-личность – Человека информационной медиакультуры.

Ключевые слова: информационная культура; медиаобразование; медиаобразование; медиапедагог, медиатекст; нообиблическая; нообразование; нооподход; ноосфера; образовательно-культурологическое ноопространство; человек медиакультуры.

FROM MEDIA EDUCATION TO MEDIA CULTURE: EDUCATIONAL AND CULTURAL NOOSPHERIC SPACE FOR READERS

(project of education and culture: strategies and tactics)

Shuliar Vasyl,

doctor of pedagogical sciences, associate professor,
Associate Professor the Department of Theory and Methods
of Language, Literature, Art and Aesthetic Education
Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute
4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine
vasyl.shuliar@moippo.mk.ua

The author of the article has presented a model of cooperation between media educators

and librarians from the point of media education. He revealed the peculiarities of educational and cultural noospheric space. The author has developed an effective model of relations between educational institutions and libraries, readers, scientific and public organizations to meet everyone's needs in self-development. The means are presented to develop media competence of the learning process participants. General concept models of media education and particular media classes are presented in the article, these components together will impact the development of Media Culture Man. To implement above-mentioned things we have defined a noospheric environmental strategy that contributes to the creation of the new library. Our noospheric ecological strategy enhances wise people who are able to live in harmony with the biosphere.

This project for educational and library institutions takes into account three types of education: formal (secondary schools and universities), informal (development of advanced training), informal (diverse, economic and non-economic incentives, life-long learning). The author has built a number of educational and cultural noospace concepts for the Mykolayiv scientific and pedagogical library taking into account global processes, citizenship ideas.

The cooperation models are consistent with the work of new libraries and the concepts of informal education and they are focused on the library users with the expected outcomes for each level.

The author emphasizes that the cooperation between educational institutions and the library is aimed at forming the reading competence of students (and not only) through the use of various media. For this purpose the model «Philosophy of media education and media classes in the pedagogical process» and the structure of media classes are offered to motivate readers.

The article also emphasizes that to have a Man of information culture each lesson should include a media text, a set of media competencies, space of a media consumer's values and gaining experience in media.

Keywords: educational and cultural noospheric space; information culture; media approach; media classes; media culture person; media education; media text; noosphere; noospheric education; noospheric library.

REFERENCES

1. Baryshpolets, O. T., Naidonova, L. A., Myronenko, H. V., Holubieva, O. Ye. & Rizun, V. V. ta in. (2010). *Mediakultura osobystosti: sotsialno-psykholohichniy dosvid* [Media culture of personality: socio-psychological experience]. K.: Milenium (ukr).
2. Ivanov, V. F., Volosheniuk, O. V. & Rizun, V. V., Litostanskyi, V. V. (Ed.) (2013). *Praktychna mediaosvita: avtorski uroky* [Practical media education: author's lessons]. Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy, Tsentri vilnoi presy (ukr).
3. Ivanov, V. F. & Volosheniuk, O. V. (2012). *Mediaosvita ta mediahramotnist* [Media education and media literacy]. Kyiv: Tsentri vilnoi presy (ukr).
4. Makhrovska, N. A., Pohromska, H. S. & Zaporozhchenko, M. V. (2020). *Informatsiino-osvitnie seredovyshe suchasnoho zakladu pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity* [Information and educational environment of a modern institution of postgraduate pedagogical education]. Mykolaiv: OIPPO (ukr).
5. *Mediaosvita (mediahramotnist)* [Media education]. Kyiv, 2011 (ukr).
6. Naidonova, L. A. (2015). *Mediapsykholohiia: osnovy refleksyvnogo pidkhodu* [Media psychology: basics of reflexive approach]. Kirovohrad: Imeks-LTD (ukr).
7. Shuliar, V. I. (2013). *Elektronnyi konstruktor u planovalnii diialnosti subiektiv edukatyvnogo protsesu* [Electronic designer in the planning activities of the subjects of the educational process]. Mykolaiv: OIPPO (ukr).
8. Shuliar, V. I. (2017). *Mediaosvita: stratehiia y taktyka spivpratsi mediapedahohiv i bibliotekariv*

[Media education: strategy and tactics of cooperation between media educators and librarians]. Kyiv: Tsentr Vilnoi Presy, Akademiia ukrainskoi presy (ukr).

9. Shuliar, V. I., Stoikova, V. V. & Bundiuchenko, T. V. (2019). *Mediaosvita: stratehiia y taktyka spivpratsi mediapedahohiv i bibliotekariv: Naukovyi ta praktychnyi dosvid uprovadzhennia mediaosvity v informatsiino-osvitnii prostir Mykolaivshchyny* [Media education: strategy and tactics of cooperation between media educators and librarians]. Mykolaiv: OIPPO (ukr).

10. Shuliar, V. I. (2018). Uchytel Vasyl Sukhomlynskyi: uroky na zavtra (vid shkoly Vasylia Sukhomlynskoho do Novoi ukrainskoi shkoly) [Teacher Vasyl Sukhomlynsky: lessons for tomorrow (from Vasyl Sukhomlynsky's school to the New Ukrainian School)]. Mykolaiv: OIPPO (ukr).

11. Shuliar, V. I. (2015). *Vid mediahramotnosti do mediakultury: navchalno-metodychnyi kompleks praktychnoi mediaosvity subiektiv pedahohichnoho protsesu v multymediinomu seredovyshchi v 5 chastynakh* [From media literacy to media culture: educational and methodical complex of practical media education of subjects of pedagogical process in the multimedia environment in 5 parts]. Mykolaiv: OIPPO (ukr).

12. Shutiak, L. V. (2011). *Mediakultura osobystosti: bibliohrafichni pokazhchuk* [Media culture of personality: bibliographic index]. Mykolajiv: NPB m. Mykolaieva (ukr).